

PEČAT SPLITSKOG I ŠIBENSKOG KNEZA DOMALDA

ARSEN DUPLANČIĆ
Arheološki muzej
Zrinsko-Frankopanska 5
HR 21000 Split
arsen.duplancic@armus.hr

UDK: 929.651(497.5)"11/12"
929.642(497.5)"11/12"
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno / Received: 2008-03-04

U radu se objavljuje do sada nepoznati crtež pečata splitskog i šibenskog kneza Domalda (o. 1160. – o. 1243.) koji se nalazi u rukopisnom grbovniku D. S. Karamana. On se povezuje s podacima iz pisama Ivana Lučića Luciusa iz 1667., čime dobiva na vjerodostojnosti. Pečat je važan jer sadrži Domaldov grb koji pokazuje da on nije pripadao ni plemenu Kačića ni plemenu Nelipića.

KLJUČNE RIJEČI: *knez Domald, pečati, grbovi, Split, Šibenik*

Građa za poznavanje splitske sfragistike postupno se povećava, ali još uvijek nedostaje njen cjelovit pregled i obrada. U novije doba objavljeno je nekoliko radova koji pružaju osnovu za izradu jednog korpusa koji bi obuhvatio razdoblje od XII. do XIX. st., ali se oni prvenstveno odnose na crkvenu sfragistiku.¹ Nasuprot tome svjetovni pečati, tj. pečati obitelji, pojedinaca, ustanova i bilježnika² gotovo da i nisu obrađivani.³ Tu veliku prazninu može se barem malo dopuniti prilogom o pečatu splitskog i šibenskog kneza Domalda (o. 1160. – o. 1243.)⁴ koji posvećujem akademiku Nenadu Cambiju, mom prvom ravnatelju u splitskom Arheološkom muzeju.

U povijesnim izvorima nema točnog podatka o Domaldovu podrijetlu što je bilo povodom iznošenju različitih mišljenja počevši od njegova izjednačavanja s Maldućom Kačićem,⁵ preko tvrdnje da je iz porodice Nelipića iz plemena Svačića⁶ do novijeg po kojem je sidraška županija, tj. prostor od Sukošana na sjeveru do Srime odnosno ušća Krke na jugu, bila njegov zavičaj i središte iz kojega je postupno širio svoju vlast.⁷ Prema podatku Mihe Madijeva da je Domald

¹ A. DUPLANČIĆ, 1995, 357-364; s pregledom dotadašnjih radova. A. GULIN, 1998, 206-227, 379-380. E. ŠARIĆ, 2003, 74 – pečatnjak nadbiskupa I. D. Foconija. A. DUPLANČIĆ – M. IVANIŠEVIĆ – S. KOVAČIĆ, 2004, 49-51 – kaptolski pečati i pečatnjaci (autor kataloške jedinice Milan Ivanišević). A. GULIN, 2005, 299-303 – dvostruki pečat splitskog kaptola iz XII. stoljeća. Od starije literature treba dodati L. JELIĆ – F. BULIĆ – S. RUTAR, 1894a, 106; L. JELIĆ – F. BULIĆ – S. RUTAR, 1894b, 107-108 – pečatnjak s grbom i natpisom iz XV. st. u riznici katedrale.

² Usporedi M. GRANIĆ, 1985, 163-175.

³ A. DUPLANČIĆ, 1995, 359-364 – pečat kneza Ivana iz XII. st. i Gospodarske akademije iz XVIII. stoljeća. ZLATNA KNJIGA I., 1996, sl. 1 – općinski pečat izrađen u zlatotisku na koricama rukopisa Zlatne knjige. M.-N. KUZMANIĆ, 1998, T. [21] – slika dvaju pečatnjaka obitelji Tartaglia.

⁴ O Domaldu vidi D. ŠVOB, 1955, 5-37. Pregledno M. ŠVAB, 1993, 474-475.

⁵ I. LUČIĆ, 1666, 177; I. LUČIĆ, 1979, 145. O tome D. ŠVOB, 1955, 6-9; N. KLAIĆ, 1985, 84.

⁶ Vjekoslav Klaić 1897. najprije piše da mu se ne može utvrditi rod te da neki kažu da je potekao od Kačića, a neki od Svačića. Malo dalje navodi pak da možda potječe od Kačića. (V. KLAIĆ, 1897, 23, 31.) U sljedećem radu Klaić dovodi Domalda u vezu s Nelipićima (V. KLAIĆ, 1898-1899, 3-7) da bi potom napisao kako mu pleme nije poznato. (V. KLAIĆ, 1899, 210.) F. ŠIŠIĆ, 1944, 194; tu piše da je iz plemena Svačića. Pobijanje mišljenja o Nelipićima, odnosno Svačićima vidi u D. ŠVOB, 1955, 9-13.

⁷ N. KLAIĆ, 1957, 174-180; tu je dan pregled dotadašnjih mišljenja, a za vezu sa sidraškom županijom str. 179. N. KLAIĆ, 1976, 363; F. SMILJANIĆ, 1990, 331-332.

Crtež pečata kneza Domalda u grbovniku D. S. Karamana (foto Ž. Bačić)

Drawing of a seal of Prince Domald in the book of heraldic devices of D. S. Karaman (photo by Ž. Bačić).

*de Clivna*⁸ u starijoj je pak literaturi kao njegovo rodno mjesto navođeno Livno,⁹ što je N. Klaić protumačila kao ime jednog plemena iz sidraške županije.¹⁰ Na jednom mjestu međutim ona je pretpostavila da Domaldova obitelj potječe iz Šibenika.¹¹

Domald je početkom XIII. st. bio najmoćniji velikaš na jugu Hrvatske, on je 1204. bio zadarski knez,¹² a od 1216. do 1220. šibenski knez.¹³ Kralj Andrija II. dao mu je 1210. Cetinu i Trilj,¹⁴ a tvrđavu Klis držao je od 1225. do 1227.,¹⁵ dok je probleme s njim imao nedaleki Trogir.¹⁶ Među gradovima i utvrdama kojima je upravljao Domald, bio je i Split. Već prije 25. III. 1207. postao je splitski knez¹⁷ i na tom će se položaju zadržati do potkraj 1220., odnosno do početka 1221. kad ga je naslijedio Višen iz lučke županije, u zaleđu Zadra.¹⁸ Ponovno je splitskim knezom postao 1234. ili početkom 1235., ali samo do 1237. kad ga je zamijenio knez Marko, sin Grgura Bribirskog.¹⁹

Domaldovu vlast nad Splitom,²⁰ osim isprava, dokumentira i Toma Arhiđakon. Splitski je kroničar Domaldov suvremenik²¹ i za njega kaže da je bio veoma oprezan i promišljen, ali i prepreden čovjek.²² On, na žalost, ne opisuje Domaldovo upravljanje gradom već samo spominje njegovo uplitanje u izbor Guncela za nadbiskupa 1220., zbacivanje 1221., pomoć Šplićana Domaldu da zauzme Klis 1225., njegov ponovni izbor 1235. i zbacivanje 1237., a opširnije se zadržao na sukobu s njim dok je bio kliški knez.²³

Iz Domaldova vremena sačuvano je više raznih isprava, ali do sada nije bio poznat pečat koji je on rabio. Na ispravi iz 1221. koja se tiče razgraničenja između rogovskog samostana sv. Kuzme i Damjana i templara, a u kojoj se spominje i Domaldo, bilo je početkom XX. st. sačuvano sedam pečata pričvršćenih svilenim vrpčama.²⁴ Čini se da je jedan od njih bio Domaldov, ali ih danas više nema²⁵ pa smo tako uskraćeni za mogućnost uvida u original. Srećom, u rukopisnom

⁸ F. ŠIŠIĆ, 1903, 14; MIHA MADIJEV, 1977, 180.

⁹ Š. MILINOVIĆ, 1886, 3-4; V. KLAIĆ, 1898-1899, 6. Osvrt na to pitanje D. ŠVOB, 1955, 15-18.

¹⁰ N. KLAIĆ, 1957, 179.

¹¹ N. KLAIĆ, 1976, 22.

¹² CD III, 1905, 41, 44; N. KLAIĆ – I. PETRICIOLI, 1976, 181-182.

¹³ N. Klaić odbacuje ispravu iz 1200. (CD II, 1904, 357) kao dokaz da je Domald tada bio šibenski knez i smatra da je jedini sigurni podatak o njegovu kneževanju u Šibeniku isprava iz 1216. u kojoj se on naziva splitskim i šibenskim knezom (N. KLAIĆ, 1957, 179). Nasuprot tome neki su autori i dalje zastupali mišljenje kako isprava iz 1200. dokazuje da je Domald već tada bio šibenski knez. S. GRUBIŠIĆ, 1974, 16-17; F. DUJMOVIĆ, 1976, 85-88.

¹⁴ CD III, 1905, 101-102. Prijevod na hrvatski u I. LUČIĆ, 1979, 125.

¹⁵ L. KATIĆ, 1962, 275-277; N. KLAIĆ, 1985, 82-83. U literaturi se navode različite godine početka Domaldova gospodstva u Klisu. N. Klaić je 1957. (str. 179-180) upozorila da Toma Arhiđakon piše o Domaldovu dolasku u Klis nakon opisa rata Šplićana za Ostrog, a koji se obično datira u 1226. godinu. U najnovijem izdanju Tomine kronike borba za Ostrog datirana je u 1226, a Domaldovo preuzimanje Klisa u 1225. godinu. TOMA ARHIĐAKON, 2003, 165 – bilj. 2, 169 – bilj. 2; CD III, 1905, 265-267 – isprava od 14. IV. 1227. Prijevod na hrvatski u I. LUČIĆ, 1979, 141-143.

¹⁶ I. LUČIĆ, 1979, 125-145; N. KLAIĆ, 1976, 364; N. KLAIĆ, 1985, 78-87, 125, 185-186.

¹⁷ CD III, 1905, 67, 80, 96, 97, 112, 127, 130, 143, 164, 170, 172 – isprave od 1207. do 1219. godine. CD, Dodaci I, 1998, 69 – isprava iz 1213; D. ŠVOB, 1955, 21, 26.

¹⁸ TOMA ARHIĐAKON, 2003, 157. U ugovoru o miru između Šplićana, Trogirana i Klišana sa Šibenčanima sklopljenom 25. III. 1221. Domald nije knez nego Višen. CD III, 1905, 190. Prijevod na hrvatski u I. LUČIĆ, 1979, 132-133. Latinski tekst isprave među Lučičevim je prijepisima u Nadbiskupskom arhivu u Splitu, Kaptolskom arhivu u Splitu, br. 539, l. 48r; tu je *Buusino inclito Comite*.

¹⁹ CD III, 1905, 438 – isprava iz travnja 1235. CD IV., 1906, 22 – isprava iz siječnja 1237. TOMA ARHIĐAKON, 2003, 183, 185; SERIE DEI REGGITORI, 1885, 62-63; D. ŠVOB, 1955, 31.

²⁰ O Domaldu i Splitu vidi G. NOVAK, 1957, *passim*.

²¹ Toma je rođen oko 1200., a umro 1268. godine. I. OSTOJIC, 1975, 51-54.

²² TOMA ARHIĐAKON, 2003, 147, 169.

²³ TOMA ARHIĐAKON, 2003, 147, 157, 169, 171, 185. D. ŠVOB, 1955, 28.

²⁴ CD III, 1905, 202-203.

²⁵ Isprava se čuva u Državnom arhivu u Zadru, a za podatke o njenom današnjem stanju zahvaljujem arhivistu Denisu Martinoviću.

grbovniku Dujma Srećka Karamana (1856.-1927.), koji se nalazi u Muzeju grada Splita, nacrtan je Domaldov pečat iz nama zasada nepoznata izvora.²⁶

Crtež u Karamanovu grbovniku prikazuje okrugli pečat modre boje u kojem je crni orao raširenih krila okrenut glavom udesno, a u pandžama ispod sebe drži zmiju, također crnu, dok uokolo teče natpis: SIGILLVM DOMALDI SPALATENSIS ET SIBENICENSIS COMITIS. Ovaj izgled Domaldova pečata bio je poznat već Ivanu Lučiću Luciusu što doznajemo iz njegove prepiske sa zadarskim arhiđakonom Valerijem Ponteom i Franom Divnićem (Difnikom). Ponte je Lučiću poslao crteže triju pečata, među kojima i Domaldov, ali s loše prepisanim natpisom. Zato ga Lučić u pismu od 5. II. 1667. moli da ga ponovno pregleda i javi je li pričvršćen na ispravi iz 1221. u kojoj se spominju ban Ochuz, Domald i splitski knez Višen. Ujedno mu javlja točnije čitanje Domaldova pečata.²⁷ U pismu Divniću od 16. II. 1667. moli pak da Karlo Vrančić (Verancio) potraži u Šibeniku ima li gdje sličan grb i ima li kakav natpis.²⁸

Iz Lučićevih pisama proizlazi da je Domaldov pečat bio na onoj ispravi o kojoj je Smičiklas zabilježio da je imala sedam visećih pečata. Ponte ju je lako mogao vidjeti i nacrtati pečat jer je od 1644. bio pravni zastupnik interesa Stjepana Gradića u rogovskoj opatiji, čiji je komendatarni opat bio od 1643. do 1683. godine.²⁹ Zanimljivo je da se Domaldov pečat s titulom splitskog i šibenskog kneza javlja na ispravi u kojoj je kao splitski knez naveden Višen (*B/uyseno/ Spalatensi comite*) dok je Domald oslovljen samo kao knez (*Domaldo comite*).³⁰ Budući da je Višen kao splitski knez zabilježen već 25. III. 1221.,³¹ možemo pretpostaviti da je Domald upotrijebio stari pečatnjak jer novi još nije bio izrađen. Inače, Domald je kao splitski i šibenski knez istovremeno tituliran jedino u ispravi sklopljenoj u Šibeniku 12. X. 1216. prigodom sklapanja mira između Rabljana i Šibenčana: *Damaldus Spalatensis et Sibenicensis comes*.³²

Iako bi se moglo pomisliti da je Karamanov crtež zapravo rekonstrukcija na temelju Lučićevih pisama, a koja mu je mogao dati na uvid don Frane Bulić,³³ to se čini malo vjerojatnim jer se Karaman bavio proučavanjem splitske prošlosti, prepisivao i sakupljao razne dokumente pa je tako u rukama mogao imati i Domaldov pečat.³⁴ Upitno je međutim odakle Karamanu

²⁶ D. S. Karaman, *Il re d'armi di Spalato*, T. 10, br. 9.

²⁷ B. POPARIĆ, 1907, 30: *Anco nelle mie copie trovo Orio et Ocho, et di quelli tre sigilli, che mi manda le figure, quello che ha l'Aquila con un serpente nelli artigli con le lettere + S. Donaldis Palatini Sibenicen Comititis, credo voglia essere + S. DOMALDI SPALATINI et SIBENICEN COMITIS. +; perciò mi favorisca rivedere, et insieme avisarmi, se si è trovato attaccato alla sentenza del 1221 di Orio bano, dove viene nominato esso Domaldo tra i Conti; ma insieme viene anco nominato B. Spalaten. Comite; il che mi da un poco di fastidio, onde vorei accertarmene, perchè da questio sigillo possa ... quando venghi certificato delle lettere precisamente come stano.*

²⁸ B. POPARIĆ, 1907, 33: *Monsignor Ponte m'ha favorito di inviare il disegno di un sigillo del 1221, nel quale è un' Aquila con l'ale sparse, che tiene nell'unghie un serpente con lettere attorno: Sigillum Domaldi Spalatn et Sibenicen Comititis; perciò prego il Sr. Carlo, ch' osservi se in qualche luoco vi fosse simil arma, e se attorno quella vi fosse alcuna lettera; che di questo S. Domaldo nella cronica ne ho fatto più volte mentione, e vi ho inviato doi o tre capi, ne quali tratto di lui.*

²⁹ I. OSTOJČIĆ, 1965, 298; S. KRASIĆ, 1987, 365.

³⁰ CD III, 1905, 202.

³¹ CD III, 1905, 190. Prijevod na hrvatski u I. LUČIĆ, 1979, 132.

³² CD III, 1905, 143.

³³ Lučićeva pisma nabavilo je 1895. društvo *Bihać* iz Splita čiji je doživotni predsjednik bio Bulić. A. DUPLANČIĆ, 1982, 1064-1065.

³⁴ Osim ovog u grbovniku ima još nekoliko pečata, a odnose se na Poljica, Split i Dubrovnik (T. 22, br. 10; T. 43, br. 12; T. 52, br. 11; T. 126, br. 2), bilježnike (T. 22, br. 5; T. 33, br. 10; T. 40, br. 10), splitske nadbiskupe (T. 55, br. 2; T. 60, br. 4), trogirskog biskupa (T. 117, br. 8), Splitski kaptol (T. 11, br. 5) i hrvatskog kralja (T. 77, br. 2 – Krešimir). Karaman je građu za svoj grbovnik sakupljao s raznih strana, precrtavao je te lijepio izreske iz dokumenata i fotografije. Djelo je namjeravao objaviti, no u tome nije uspio. (N. ANZULOVIĆ, 1986, 157.) Neki rukopisi koji se čuvaju u arhivskoj zbirci splitskog Arheološkog muzeja, došli su u Muzej upravo zahvaljujući Karamanu.

boje za grb budući da ih pečat kao takav nikako nije mogao imati. Bez obzira na razlike u natpisu između Lučića i Karamana nesumnjiv je Domaldov heraldički znamen: raskriljeni orao sa zmijom u pandžama, a važan je jer pokazuje da Domald nije bio ni iz plemena Kačića ni iz plemena Nelipića. Kačići naime kao svoj izvorni grb imaju krilatog zmaja,³⁵ dok je grb Nelipića poznat po pečatu cetinskog i kliškog kneza Ivana (Ivaniša) iz 1418. na kojemu je kruna iz koje raste stilizirani ljiljan koji sa strana ima po jednu kuglu.³⁶ Prema tome, pečat kneza Domalda postaje izvor ne samo za sfragistiku i heraldiku nego i za genealogiju.

LITERATURA

- ANZULOVIĆ, N., 1986. – Neda Anzulović, Bulićev udio u objavljivanju nekih značajnijih djela iz područja arheologije i kulturne povijesti Dalmacije, *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 79, Split, 153-165.
- BABIĆ, I., 1984. – Ivo Babić, Anžuvinski biljezi u Dalmaciji, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru. Razdio društvenih znanosti*, 23(10)/1983-1984, Zadar, 321-328.
- BELAMARIĆ, J., 2001. – Joško Belamarić, *Studije iz srednjovjekovne i renesansne umjetnosti na Jadranu*, Književni krug, Split.
- CD II, 1904. – Tade Smičiklas, *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije II*, JAZU, Zagreb.
- CD III, 1905. – Tade Smičiklas, *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije III*, JAZU, Zagreb.
- CD IV, 1906. – Tade Smičiklas, *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije IV*, JAZU, Zagreb.
- CD, Dodaci I, 1998. – *Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, Dodaci I*, priredili Josip Barbarić i Jasna Marković, HAZU i Hrvatski državni arhiv, Zagreb.
- DUJMOVIĆ, F., 1976. – Frano Dujmović, Postanak i razvoj Šibenika od 1066. do 1409. godine, *Šibenik: spomen zbornik o 900. obljetnici*, Muzej grada Šibenika, Šibenik, 75-119.
- DUPLANČIĆ, A., 1982. – Arsen Duplančić, Počeci rada društva "Bihać", *Mogućnosti*, 11-12, Split, 1059-1071.
- DUPLANČIĆ, A., 1995. – Arsen Duplančić, Pečat splitskog kneza Ivana iz 12. stoljeća, *Petriciolijev zbornik I. (Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 35)*, Split, 357-364.
- DUPLANČIĆ, A., 2007. – Arsen Duplančić, Prilog o nadgrobnim spomenicima starijeg doba u Splitu, *Kulturna baština*, 34, Split, u tisku.
- DUPLANČIĆ, A. – IVANIŠEVIĆ, M. – KOVAČIĆ, S., 2004. – Arsen Duplančić – Milan Ivanišević – Slavko Kovačić, *Sveti Dujam: štovanje kroz vjekove*, Crkva u svijetu, Split.

³⁵ M. GRANIĆ, 1999, 90-93. Zato treba u potpunosti odbaciti i najnovije pisanje o Domaldu kao izdanku Kačića. R. KATIČIĆ, 2003, 350, 352, 354.

³⁶ Š. JURIĆ, 1976-1977, 233-236; B. ZMAJIĆ, 1976-1977, 237-239. Zmajić pretpostavlja da je to noviji grb Nelipića koji im je možda dao kralj Ludovik I. Anžuvinač iako navodi i Vitezovićev prikaz grba Ivana Nelipića na kojem je samo ljiljan. Što se tiče pojave noja u našoj heraldici krajem XVI. st. (Zmajić, str. 239) treba upozoriti da se on javlja

već u sredinom XV. st. na grbu u Split doseljene obitelji Augubio. (A. DUPLANČIĆ, 2007, u tisku.) Kao dio nakita grba Anžuvinača noj i njegovo perje prikazani su npr. na škrinji sv. Šimuna iz 1380., na jednom zlatarskom kalupu i reljefu iz Zadra te na okruglom prozoru zabata trogirске katedrale. I. BABIĆ, 1984, 321-328. Za simboliku noja vidi J. BELAMARIĆ, 2001, 263-292. O Nelipiću i Klisu vidi L. KATIĆ, 1962, 308-312.

- GRANIĆ, M., 1985. – Miroslav Granić, Pečati zadarskih bilježnika 18. stoljeća, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru. Razdio povijesnih znanosti*, 24(11)/1984-1985, Zadar, 163-175.
- GRANIĆ, M., 1999. – Miroslav Granić, Staro hrvatsko pleme Kačića u Krajini, na srednjodalmatinskim otocima i u Sućurju, *Makarski biskup fra Bartul Kačić Žarković ... život – djelo – vrijeme*, Županija splitsko-dalmatinska [i dr.], Sućuraj, 75-99.
- GRUBIŠIĆ, S., 1974. – Slavo Grubišić, *Šibenik kroz stoljeća*, Muzej grada Šibenika, Šibenik.
- GULIN, A., 1988. – Ante Gulin, *Hrvatska crkvena srednjovjekovna sfragistika*, Golden marketing, Zagreb.
- GULIN, A., 2005. – Ante Gulin, Depictions of the two Salonitan martyrs, St. Domnius and St. Anastasius, *Illyrica antiqua: ob honorem Duje Rendić-Miočević*, Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu [i dr.], Zagreb, 299-303.
- JELIĆ, L. – BULIĆ, F. – RUTAR, S., 1894.a – Luka Jelić – Frane Bulić – Simon Rutar, *Guida di Spalato e Salona*, Stab. tipog. S. Artale, Zara.
- JELIĆ, L. – BULIĆ, F. – RUTAR, S., 1894.b – Luka Jelić – Frane Bulić – Simon Rutar, *Vodja po Spljetu i Solinu*, Tisk. S. Artale, Zadar.
- JURIĆ, Š., 1976-1977. – Šime Jurić, Neobjavljena listina cetinskoga kneza Ivana Nelipića, *Arhivski vjesnik*, XIX-XX, Zagreb, 233-236.
- KATIČIĆ, R., 2003. – Radoslav Katičić, Toma Arhiđakon i njegovo djelo, u: Toma Arhiđakon, *Povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika*, Književni krug, Split, 329-440.
- KATIĆ, L., 1962. – Lovre Katić, Veza primorske Dalmacije kroz kliški prolaz od prethistorije do pada Venecije, *Starine*, 51, Zagreb, 267-434.
- KLAIĆ, N., 1957. – Nada Klaić, Držislav Švob, Komes Domald (doktorska disertacija iz g. 1933.), *Historijski zbornik*, 1-4, Zagreb, 174-180.
- KLAIĆ, N., 1976. – Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Školska knjiga, Zagreb.
- KLAIĆ, N., 1985. – Nada Klaić, *Trogir u srednjem vijeku*, Muzej grada Trogira, Trogir.
- KLAIĆ, N. – PETRICIOLI, I., 1976. – Nada Klaić, – Ivo Petricioli, *Zadar u srednjem vijeku do 1409.*, Filozofski fakultet, Zadar.
- KLAIĆ, V., 1897. – Vjekoslav Klaić, *Bribirski knezovi od plemena Šubić do god. 1347.*, Matica hrvatska, Zagreb.
- KLAIĆ, V., 1898-1899. – Vjekoslav Klaić, Rodoslovlje knezova Nelipića od plemena Svačić, *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, N.S., III/1898, Zagreb, 1-18.
- KLAIĆ, V., 1899. – Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata I.*, Knjižara L. Hartman, Zagreb.
- KRASIĆ, S., 1987. – Stjepan Krasić, *Stjepan Gradić (1613-1683) život i djelo*, JAZU, Zagreb.
- KUZMANIĆ, M.-N., 1998. – Mario-Nepo Kuzmanić, *Splitski plemići, prezime i etnos*, Književni krug, Split.
- LUČIĆ, I., 1666. – Ivan Lučić, *De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*, Apud J. Blaeu, Amstelaedami.
- LUČIĆ, I., 1979. – Ivan Lucić, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru I.*, Čakavski sabor, Split.
- MIHA MADIJEV, 1977. – Miha Madijev de Barbazanis, Historija, *Legende i kronike*, Čakavski sabor, Split, 151-184.
- MILINOVIĆ, Š., 1886. – Šimun Milinović, *Cetinski knez Domaldo*, "Narodni list", Zadar.
- NOVAK, G., 1957. – Grga Novak, *Povijest Splita I.*, Matica hrvatska, Pododbor, Split.
- OSTOJIĆ, I., 1965. – Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima III.*, Benediktinski priorat Tkon, Split.
- OSTOJIĆ, I., 1975. – Ivan Ostojić, *Metropolitanski kaptol u Splitu*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.

- POPARIĆ, B., 1907. – Bare Poparić, Pisma Ivana Lučića Trogiranina, *Starine*, XXXII, Zagreb, 1-91.
- SERIE DEI REGGITORI, 1885. – Serie dei reggitori di Spalato, *Bullettino di archeologia e storia dalmata*, VIII, Spalato, 46-47, 60-64, 74-75, 98-100, 119-120, 135-136, 150-152, 165-168, 184.
- SMILJANIĆ, F. 1990. – Franjo Smiljanić, Teritorij i granice sidraške županije u srednjem vijeku, *Biograd i njegova okolica u prošlosti (Biogradski zbornik, 1)*, Zavod za povijesne znanosti Filozofskoga fakulteta – Zadar i SIZ kulture Općine – Biograd, Zadar, 319-332.
- ŠARIĆ, E., 2003. – Elvira Šarić, *Vodič: Muzej grada Splita*, Muzej grada Splita, Split.
- ŠIŠIĆ, F., 1903. – Ferdo Šišić, Miha Madijev de Barbazanis, *Rad JAZU*, 153, Zagreb, 1-46.
- ŠIŠIĆ, F., 1944. – Ferdo Šišić, *Poviest Hrvata za kraljeva iz doma Arpadovića (1102-1301) I.*, HAZU, Zagreb.
- ŠVAB, M., 1993. – M(laden) Š(va)b, Domald (Domaldus), *Hrvatski biografski leksikon 3*, Leksikografski zavod "Miroslav Krleža", Zagreb, 474-475.
- ŠVOB, D., 1955. – Držislav Švob, Komes Domald, *Naučna misao*, 3-4, Zagreb, 5-37.
- TOMA ARHIĐAKON, 2003. – Toma Arhiđakon, *Povijest salonitanskih i splitskih prvosvećenika*, Književni krug, Split.
- ZLATNA KNJIGA I., 1996. – *Zlatna knjiga grada Splita I.*, priredili Vedran Gligo, Marin Berket, Vladimir Rismondo i Ljerka Šimunković, Književni krug, Split.
- ZMAJIĆ, B., 1976-1977. – Bartol Zmajić, Pečat sa grbom kneza Ivana II. Nelipića, *Arhivski vjesnik*, XIX-XX, Zagreb, 237-239.

A SEAL OF PRINCE DOMALD OF SPLIT AND ŠIBENIK

SUMMARY

At the beginning of the 13th century Prince Domald was the most powerful lord in the south of Croatia. No data is recorded about his origins in the historical sources, but he was most probably from the district of Sidraga, between Sukošan and the mouth of the Krka River. He was lord of Zadar in 1204, and lord of Šibenik from 1216 to 1220. King Andrew II granted him Cetina and Trilj in 1210, and he held the fortress of Klis from 1225 to 1227, making problems for the not far distant Trogir. The cities and fortresses under the control of Domald included Split. He became lord of Split from before the 25th of March 1207, and he remained in this position to the end of 1220, or the beginning of 1221, when he was replaced by Višen from the Luka district, in the hinterland of Zadar. He again became lord of Split in 1234 or the beginning of 1235, but only to 1237, when he was replaced by Prince Marko, the son of Grgur of Bribir.

In the manuscript book of heraldic devices of Dujam Srećko Karaman the seal of Domald is drawn, with an eagle with spread wings and head turned to the right, holding in its talons a snake, surrounded by the legend: SIGILLVM DOMALDI SPALATENSIS ET SIBENICENSIS COMITIS. Such an appearance of this seal was known to Ivan Lučić Lucius, as can be seen from his correspondence with the Zadar archdeacons Valerius Ponte and Fran Divnić (Difnik) from 1667. The seal is important as it shows that Domald was neither from the Kačić nor from the Nelipić clan. The original blazon of the Kačić family was a winged dragon, while the coat-of-arms of the Nelipić family is known from the seal of the lord of Cetina and Klis Ivan (Ivaniš) from 1418, bearing a crown from which rises a stylized lily with one globe on each side.

KEY WORDS: *Prince Domald, seals, coats-of-arms, Split, Šibenik*